

Codul deontologic al farmaciștilor

Între mixtura obligațiilor și managementul eticii

Emilian Mihailov

Centrul de Cercetare în etică aplicată, Universitatea din București

abstract

In this article I will conduct a critical examination regarding the form and content of the deontological code of romanian pharmacists from the standpoint of ethics analysis. I will draw attention upon the necessity of distinguishing between moral obligation and other types of obligation. After assessing different patterns of ethical codes, I will point out two main methodological standards that any deontological code must comply with. Finally, I will outline some provocative tasks for the management of pharmaceutical ethics.

Keywords: deontological code, moral obligation, moral principle, pharmaceutical ethics management

rezumat

În acest articol voi întreprinde o analiză conceptuală asupra formei și a conținutului codului deontologic al farmaciștilor din România din perspectiva expertizei etice. Voi atrage atenția asupra necesității de a distinge între obligații morale și alte tipuri de normativitate. După analiza diferitelor modele de redactare a codurilor de etică, voi evidenția două exigențe metodologice pe care ar trebui să le satisfacă un cod deontologic. În final, voi puncta câteva provocări pentru managementul eticii farmaceutice.

Cuvinte-cheie: cod deontologic, obligație morală, principiu moral, managementul eticii farmaceutice

Ca orice nouă dezvoltare, inovație sau modernizare instituțională, programele de etică profesională pot fi implementate mai mult sau mai puțin arbitrar. Putem să ne afiliem tendințelor europene și globale printr-un gest pur mimetic sau putem să adunăm cunoașterea relevantă și, într-un mod interdisciplinar, să producem rezultate folositoare, nu doar de condică.

Codurile etice sunt rezultatul unei munci interdisciplinare, de colaborare între diferite genuri de expertiză, printre care cea etică. Din perspectiva expertizei etice voi analiza codul deontologic al farmaciștilor din România, intrat în vigoare la data de 15 iulie 2009. Voi încerca să evidențiez care sunt neajunsurile și virtuțile, să reconfigurez un posibil cadru tematic general sub care putem integra mai bine ramificațiile pe care le implică un cod deontologic, iar, în final, voi schița câteva provocări pentru etica profesională a farmaciștilor.

Obligații etice și norme profesionale

Un cod deontologic este în primul rând un cod etic. Ca prim obiectiv, se urmărește justificarea și identificarea unui set de reguli morale care sunt relevante pentru integritatea unei profesii și nu îmbunătățirea exercitării profesiei sub aspect tehnic. Noile cerințe europene, care impun crearea de coduri deontologice pentru instituțiile publice, implică faptul că nu este suficient ca o profesie să fie exercitată

bine doar în termeni de eficiență. Putem fi eficienți, productivi, să prevenim și să tratăm multe boli, și cu toate acestea să capitulăm din punct de vedere moral. Codul deontologic vizează această latură, în care activitatea se exercită bine în termeni de moralitate. Mai mult decât atât, dezvoltarea gândirii morale poate contribui la performanța profesională. Există studii în care se demonstrează că dezvoltarea gândirii morale are un impact considerabil asupra performanței clinice farmaceutice¹. Din acest motiv s-a și făcut propunerea ca obiectivul dezvoltării gândirii morale să fie introdus în educația farmaceutică. De asemenea, spitalele și farmaciile pot beneficia de sporirea gradului de prestigiu și credibilitate în rândul pacienților, scăzând astfel costurile de comunicare și relaționare.

Din perspectiva eticianului, unul dintre cele mai răspândite neajunsuri care stau la baza redactării codurilor deontologice este confuzia dintre obligații etice specifice și norme profesionale. Cel mai adesea, nu se face o distincție clară între diferitele tipuri de norme sau, deși se subliniază o minimă diferențiere terminologică, sunt prezentate ca și cum ar avea același statut. Tipurile de obligații, juridice, etice, profesionale, tehnice sunt prezentate ca un amalgam, iar acest gen de ambiguitate, servită astfel ca mixtură a obligațiilor, va avea un efect cât se poate de contraproductiv pentru obiectivele fundamentale

ale eticii profesiorilor. În loc să se evidențieze în ce anume constă integritatea și demnitatea unei profesii, se va crea impresia că un cod deontologic nu este decât un document de obligații printre multe altele.

Identificăm și în codul deontologic al farmaciștilor din România² o astfel de mixtură a obligațiilor. Putem observa această carență dacă analizăm presupuzițiile adeziunii codului la două tipuri de documente: Carta Universală a Drepturilor Omului și Carta Farmaciei Europene (vezi art. 1.2.). Se aderă la cele două tipuri de documente fără nici o altă explicitare, ca și cum ar avea același statut de reprezentare a normelor pentru farmaciști.

Carta Farmaciei Europene constă în norme profesionale care definesc organizarea profesiei de farmacist în contextul de identitate europeană, iar unele dintre cele mai importante prevederi care au avut impact mediatic sunt legate de organizarea instituției farmaciei, printre care putem evidenția: proprietarul unei farmacii trebuie să fie farmacist și protejarea sănătății publice pretinde raționalizarea rețelei de farmacii de oficiu pe criterii geografice și demografice. Carta Farmaciei Europene este un document esențial pentru profesia farmaciștilor, însă în codul deontologic trebuie să i se explicitizeze statutul și ce rol joacă în definirea demnității profesiei.

Pe de altă parte, Carta Universală a Drepturilor Omului reprezintă fundamentele moralității unanim recunoscute. În legătură cu obligațiile propriu-zise, în cod sunt înșiruite norme fără să se precizeze că sunt de tipuri diferite. De exemplu, la capitolul standarde deontologice, articolul 9, găsim următoarele obligații ale farmacistului:

g) să raporteze medicului prescriptor sau autorităților competente orice efect nedorit sau advers al medicamentelor, în scopul optimizării tratamentelor;

h) să se abțină să critice sau să condamne convingerile personale ori religioase ale pacientului care apelează la serviciile sale;

i) să acorde servicii în mod egal pentru toți pacienții, fără discriminare, în ordinea solicitării acestora, cu excepția situațiilor de urgență.

La prima vedere, listate astfel, aceste obligații par a fi de același gen, însă prevederea de la punctul g vizează o normă profesională ce ține de activitatea farmacovigilenței, pe când ultimele două puncte, h și i, reprezintă norme etice deduse din principiul moral al respectului demnității umane. Regula morală a respectului libertății de conștiință și religioase (punctul h) și regula morală a non-discriminării (punctul i) își au originea în principiul respectului demnității umane care ne spune că orice ființă umană are o demnitate care întemeiază egalitatea în drepturi și respectul necondiționat pentru libertățile, modul de viață, dorințele, preferințele și nevoile oricărei persoane.

Plusul de clarificare adus prin distingerea celor două tipuri de obligații vine în întâmpinarea cerinței pe care o prescrie însuși codul: „În situațiile în care, în rezolvarea unei probleme, alegerea soluției nu este prevăzută în normele legale, farmacistul trebuie să ia o decizie concordantă cu etica profesiei și să își asume responsabilitatea” (art. 5). Deși nu apare printre obiectivele codului, cerința de mai

Comunitatea Intrafarmaceutică Europeană de Cooperare și Schimb Online

Farma Agora Central

Spune **STOP** pierderilor !

<http://farma.agoracentral.ro>

- Vinde medicamentele în exces
- Cumpără medicamentele deficitare
- Oprește pierderile medicamentelor expirate
- Mărește-ți profitul
- Transformă pierderile în profit

Fără comisioane și taxe ascunse !

De acum TU deții controlul !

sus reprezintă obiectivul de fond. Codul deontologic trebuie să traseze liniile directoare ale eticii profesiei și să ajute, astfel, farmacistul în luarea deciziilor morale atunci când se confruntă cu dileme. O trasare clară între norme etice, norme profesionale și norme juridice facilitează demersul farmacistului de a ști cu ce problemă se confruntă, dacă e una etică, profesională sau juridică. Desigur, există situații în care o problemă nu este exclusiv etică sau profesională, dar asta nu ne împiedică să descâlcim lucrurile decât să le amestecăm. Sunt norme profesionale, cum este standardul competenței, care au în mod evident implicații etice și pot fi justificate pe temeiuri morale, datorită de a fi competent pentru a face bine și a evita degradarea sănătății pacientului.

Codul conține și norme profesional-tehnice care nu au o relevanță directă pentru etica profesiei și ar fi bine să fie introduse în rândul regulilor de bună practică farmaceutică. Acesta e cazul prevederilor în legătură cu timpul maxim de eliberare a dozelor (art. 31.1.e.) în serviciile farmaceutice de urgență (24 de ore, în zilele lucrătoare și pentru maximum 72 de ore, pentru sfârșitul de săptămână și sărbătorile legale). Și în codul farmaciștilor italieni, la rubrica 'Principii generale' apare obligația de a purta îmbrăcăminte de culoare albă. E necesar să nu confundăm dimensiunea normativ-etică a unei profesii cu alte genuri de normativitate.

Colegiul Farmaciștilor din România a lansat, de altfel, spre dezbateră un proiect de act normativ pentru regulile de bună practică farmaceutică. Astfel de norme profesionale sunt totuși marginale pentru definirea demnității unei profesii ca ideal de comportament moral. În construirea unui cod deontologic apare tentația să fie adunate într-un singur spațiu discursiv toate normele și obligațiile dintr-o profesie. Trebuie avut în vedere specificul fiecărui document (cod deontologic, cod de reguli de bună practică, regulament de ordine interioară etc.) pentru a nu crea impresia că aceste documente nu reprezintă nimic altceva decât colecționarea în bloc a tuturor normelor. Este dezirabil ca forma discursivă a codului deontologic să pornească explicit dinspre obligațiile etice spre obligațiile profesionale care au relevanță pentru etica profesiei de farmacist. Codul deontologic trebuie să fie un ghid autentic și util în luarea deciziilor morale, să reprezinte primul pas de formare și educare a farmaciștilor în privința eticii profesiei lor.

Modele de coduri

Dacă un farmacist, cu un minimum de interes teoretic pentru etica profesiei sale, va face o cercetare privind forma codurilor deontologice, atunci va găsi o diversitate cel puțin derutantă. Se poate întreba, de ce codul deontologic al farmaciștilor din Italia este diferit față de cel din Marea Britanie? Multe dintre obligațiile etice sunt comune, însă forma în care sunt prezentate diferă în funcție de opțiunile pentru anumite criterii de bază în redactarea codurilor deontologice.

Pentru a ordona diversitatea formelor în care sunt structurate codurile deontologice putem identifica tipuri de modele după care sunt construite. Vom întâlni coduri care aproximează mai mult sau mai puțin un an-

Foto: Fotolia

umit model, dar vom găsi și altele care sunt construite după o combinație între două sau mai multe modele. În lucrarea lui Valentin Mureșan, Managementul eticii în organizații, găsim o tentativă de identificare și clasificare a modelelor de coduri etice³:

✘ coduri etice fundamentate de drepturi: documentele oficiale care conțin drepturile fundamentale ale omului (Declarația Universală a Drepturilor Omului, Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene etc.) reprezintă axul central în jurul cărora sunt redactate codurile deontologice profesionale;

✘ coduri etice fundamentate pe un singur principiu: se optează pentru un singur principiu moral, cum ar fi principiul kantian al respectului demnității umane sau principiul utilitarist al binefacerii, iar apoi strategia de construire a codului constă în deducerea unui set de obligații etice din acel unic principiu;

✘ coduri etice fundamentate pe datorii morale specifice instituției: în redactarea codului se va avea în vedere identificarea datoriilor morale specifice unui domeniu profesional;

✘ coduri etice fundamentate pe tipuri de responsabilități: codul este un set de obligații specifice încadrate în tipuri de responsabilități (generale în calitate de membru al unei comunități, publice în calitate de cetățean, profesionale în calitate de membru al unei comunități profesionale);

✘ coduri etice bazate pe valori morale: codurile formulează idealurile și valorile morale împărtășite de membrii unei comunități. Această strategie este specifică domeniului academic în care întâlnim asumarea

următoarelor valori: libertatea academică, transparența, autonomia universitară etc.;

✗ coduri bazate pe "principii" alese la întâmplare: codul nu are o ordine interioară și este o listare ad hoc de drepturi și obligații;

✗ coduri fundamentate pe un pluralism al principiilor morale de bază: codul asumă un număr de principii morale fundamentale din care sunt derivate apoi obligații morale generale.

Pe lângă cele prezentate mai putem identifica încă un model relevant pentru farmacoetică, și anume cel bazat pe tipuri de relații în care se află farmacistul. Acesta este cazul codului deontologic al farmaciștilor italieni⁴. Principiile și obligațiile generale sunt ordonate și specificate în funcție de tipul relației în care se află farmacistul:

1. relația cu cetățenii;
2. relația cu medicii, cu medicii veterinari și alte cadre sanitare;
3. relația profesională cu colegii și cu persoanele care fac practică farmaceutică.

Nu voi aborda aici problematica opțiunii pentru un anumit model: care dintre cele prezentate mai sus e preferabil și ce temeuri raționale avem pentru a opta între ele? Cert este însă că practica realizării codurilor deontologice pentru farmaciști indică preferința pentru modelul de cod bazat pe principii, dar combinat și cu alte modele, bazate pe drepturi, pe tipuri de relații, dar și cele axate pe tipuri de probleme, cum este în cazul farmaciștilor români. Codul deontologic al farmaciștilor din România combină modelul bazat pe principii (vezi capitolul 'Principii generale') și modelul bazat pe probleme tematice relevante pentru

etica profesiei de farmacist, reflectat în capitolul „Standarde deontologice”, unde apar obligații specifice în funcție de următoarea tematică: responsabilitatea personală și independența farmaciștilor, competența profesională, confidențialitatea, relațiile de colaborare ale farmacistului, concurența neloială, publicitatea. Pentru standardul deontologic al responsabilității personale și a independenței farmaciștilor, principiul moral al binefacerii, în formă specificată, este reprezentat de obligația morală conform căreia „farmacistul trebuie să aibă în centrul atenției sale binele pacientului și al publicului în general” (Art. 8.-1). Implicit apar și „reminiscențe” ale modelului bazat pe drepturi. Codul exprimă adeviziunea farmaciștilor români la Carta Universală a Drepturilor Omului și la art. 4-c se cere respectarea în orice situație a drepturilor pacienților. În codul deontologic al farmaciștilor italieni sunt specificate principii generale în funcție de tipul de relație, astfel principiul respectului autonomiei, în cadrul relației farmacist-cetățean, are următoarea formă specificată: farmacistului îi este interzis să inițieze sau să participe la acțiuni care limitează sau încalcă dreptul cetățenilor de a-și alege liber farmacia (Art. 11-1).

Exigențe metodologice

Una dintre problemele care apar aici este cea legată de ordinea internă a codului și reprezentată de faptul că specificarea și formularea obligațiilor etice ne apare ca fiind realizată ad-hoc. Metodologia după care sunt alese aceste obligații și nu altele nu este prezentă. Pe scurt nu găsim un răspuns la întrebarea cum sunt legate obligațiile etice specifice (standardele deontologice) de principiile generale.

O altă problemă asupra căreia doresc să atrag atenția vizează presupuzițiile care stau la baza organizării codului per ansamblu. Ne putem întreba de ce codul deontologic al farmaciștilor români combină modelul bazat pe principii cu modelul bazat pe probleme și pe drepturi. Cred că răspunsul constă în faptul că redactarea codului a plecat de la presupuziția organizării monolitice. Opțiunea pentru presupuziția organizării monolitice se poate explica și prin faptul că există tentația, amintită mai sus, de a aduna în bloc toate normele indiferent de statul lor, dacă sunt generale, specifice, etice sau juridice. O altă explicație ar fi modul de raportare la conceptul de cod deontologic. Dacă prin conceptul de cod deontologic înțelegem un document singular și închis, atunci organizarea monolitică vine ca o consecință naturală. Alternativa ar fi să ne raportăm la un cod deontologic ca la un concept ramificat ce presupune organizarea îndrumarului etic sub forma unei rețele de documente, dar și posibilitatea reconfigurării pe motive de accesabilitate (variante ale codului mai scurte, rezumative, sub alte forme mai accesibile). Astfel, putem avea un conținut centrat pe principii generale și derivarea obligațiilor etice specifice din fiecare principiu în parte, care la rândul său este conectat cu dezvoltări ulterioare și ghiduri de aplicare a obligațiilor etice la probleme bine delimitate ale eticii farmaceutice.

Pentru a înțelege mai bine exigențele metodologice de organizare conceptuală internă și de organizare ramificată

per ansamblu, voi aduce în discuție Codul de etică al farmaciștilor din Marea Britanie⁵, care satisface în mod exemplar exigențele metodologice subliniate. Societatea Farmaceutică Regală a Marii Britanii a conceput codul de etică sub forma unui document central care apoi este dezvoltat prin intermediul unei rețele de ghiduri care îndrumă aplicarea standardelor deontologice la un set de probleme. În codul de etică ne sunt prezentate cele șapte principii etice generale care sunt asumate ca linii directoare. Apoi este dedicat câte un capitol separat pentru analiza fiecărui principiu etic în parte. Analiza principiilor presupune propunerea unei definiții generale și încercarea de specificare a fiecărui principiu. Procesul explicit de deducere a obligațiilor specifice din principii furnizează un caracter întemeiat și minimizează arbitrariul în organizarea internă a codului. Observăm în mod clar originea obligațiilor specifice și temeiul pentru care sunt deduse acestea și nu altele. Din cel de-al treilea principiu asumat de codul farmaciștilor britanici, principiul respectului pentru ceilalți (show respect for others), sunt deduse obligații etice particulare, de exemplu respectul pentru diversitatea culturală și religioasă, comportamentul politic, regula non-discriminării, regula consimțământului informat, regula confidențialității etc. În aceeași manieră se procedează pe tot parcursul codului: se definesc principiile și apoi sub fiecare principiu sunt deduse, prin specificare, obligații particulare. Orice farmacist care se uită pe un astfel de cod va ști fără dificultate ce principii ghidează etica profesiei sale și cărui principiu este subsumată o anumită obligație. Iar dacă este obișnuit cu acest mod de raționare morală, specificarea principiilor până la formularea unei obligații particulare, în situații nefamiliare va putea chiar el însuși, pe cont propriu, să deducă o nouă regulă care răspunde la dilema morală cu care se confruntă. Mă gândesc că o cerință a codului ar putea fi și încurajarea autonomiei farmacistului în deciziile etice, nu doar încurajarea autonomiei pacientului în privința deciziilor asupra tratamentului oportun. Până aici, am văzut ce presupune ordinea conceptuală internă a unui cod prin prisma relației dintre principii generale și obligații particulare. La cea de-a doua exigență metodologică, organizarea ramificată per ansamblu, observăm că principiile generale și obligații particulare din codul de etică al farmaciștilor britanici sunt dezvoltate ca documente separate în funcție de probleme. Avem o rețea care are în centru codul de etică, iar apoi acesta este conectat cu alte documente ce reprezintă dezvoltări și ghiduri pentru aplicarea codului la următoarele probleme: poziții de autoritate, consimțământul pacientului, confidențialitatea pacientului, vânzarea și furnizarea de medicamente, publicitatea medicamentelor, servicii farmaceutice online, dezvoltarea profesională continuă. Societatea Farmaceutică Regală a elaborat câte un mini-ghid de aplicare a codului pentru fiecare temă în parte. Un alt avantaj al organizării ramificate este acela că permite reacții în timp util atunci când apar situații excepționale. De exemplu, în contextul pandemiei de gripă, Societatea Farmaceutică Regală nu a fost nevoită să modifice documentul central al codului de etică, ci a elaborat un amendament la ghidul pe tema vânzării și furnizării de medicamente. Flexibilitatea conceptualizării ramificate a codului

nu se oprește aici. Elementele specifice modelului bazat pe drepturi, din condul deontologic al farmaciștilor români, pot fi tratate într-o secțiune separată, unde vor fi evidențiate toate drepturile relevante pentru pacienți, dar și pentru farmaciștii înșiși, și introdusă într-un posibil ansamblu de ghiduri. De asemenea, pot fi elaborate variante ale codului care sunt rezumative și au o prezentare mai accesibilă. În redactarea variantelor mai accesibile poate fi utilizat modelul tipurilor de relații în care se află farmacistul. Așa a procedat și Asociația Mondială de Medicină atunci când a redactat manualul de etică medicală⁶. Din motive didactice și de accesibilitate, conținutul manualului este structurat pe tipuri de relație: medici-pacienți, medici-societate, medici-colegi. Dacă plecăm de la supoziția organizării ramificate, putem evita situația de a alege între diferite tipuri de modele în redactarea codurilor. Fiecare model își găsește justificarea în funcție de obiectivul pe care îl avem în vedere.

Provocări

Pentru a implementa un program de etică profesională nu este de ajuns doar elaborarea unui cod deontologic. Fixarea normelor morale care definesc particularitățile etice ale unei profesii nu este singurul pas. Construirea unui cod deontologic este doar o parte a ceea ce se numește în literatura de specialitate managementul eticii organizaționale, caracterizat prin "ansamblul activităților și măsurilor care urmăresc organizarea instituțională a eticii pentru crearea unei organizații integre", și nu trebuie confundat cu etica managementului, care vizează problemele etice ale diferitelor forme de management (strategic, financiar, resurse umane etc.)⁷. Managementul eticii implică diverse instrumente de creare a unei organizații integre: coduri deontologice, audituri etice, metode de decizie etică, tipuri de training etic (de conformitate, de sensibilizare, de dezvoltare a gândirii morale), consiliere etică, consilii și comitete de etică. Privit ca simplu document oficial, de autoritate, fără a fi integrat într-un sistem de management al eticii, obiectivele unui cod deontologic sunt de la bun început amputate. Prezența unui cod de etică în instituții a devenit o formalitate, o modă, astfel încât nu mai poate reprezenta un indicator veritabil în stabilirea nivelului de integritate instituțională⁸. Efortul trebuie dublat cu un program de training al eticii profesionale în care membrii unei profesii sunt instruiți asupra codului deontologic, a dezvoltării gândirii morale și asupra altor aspecte etice relevante pentru profesia lor. În fața acestei provocări, asociațiile profesionale farmaceutice dețin un avantaj instituțional considerabil față de alte profesii (funcționari publici), care merită fructificat pe deplin. Avantajul constă în cerința educației farmaceutice continue. Orice farmacist este obligat să participe la diferite forme de educație farmaceutică continuă: conferințe, workshop-uri, abonamente la reviste, publicare de articole etc. Existând cadrul instituțional, e lesne de înțeles că programele de training asupra eticii farmaceutice vor avea costuri de implementare mult mai mici.

Întrebarea care se impune acum este ce tipuri de training ar trebui realizate? Dacă ne întoarcem la discuția despre tipurile de obligații, cred că vom putea da un răspuns. Implicațiile care decurg din distingerea explicită între obligații etice și celelalte tipuri de norme conturează un alt fapt evident și anume diferența între un cod deontologic și un cod al regulilor de bună practică sau regulament de ordine interioară. Dacă admitem statutul special al codului deontologic și rolul său în definirea demnității unei profesii atunci procesul de instruire nu poate fi doar de conformitate sau de "simplă aducere la cunoștință" a normelor, așa cum este cazul regulamentelor de ordine interioară. Așadar, training-urile de etică trebuie să fie ceva mai mult decât atât, și anume training-uri de sensibilizare asupra implicațiilor morale ale unor probleme, de internalizare a obligațiilor etice și de dezvoltare a gândirii morale.

Un cod deontologic este un concept deschis și dinamic. Din acest punct de vedere, o altă provocare este actualizarea continuă. Conform statutului Colegiului Farmaciștilor din România, comisia de etică și deontologie profesională are ca atribuții analiza evoluția normelor deontologice în practica europeană și internațională și propuneri de modificare a Codului deontologic (art. 56-b,c). Aceste prevederi sunt importante și merită subliniate ca pozitive deoarece comisiile de etică și deontologie au fost reduse, cele mai adesea, la atribuții de soluționare a litigiilor. Împuternicită cu atribuția de a analiza evoluția normelor deontologice în practica europeană și internațională, comisia de etică se confruntă cu provocarea de a aduce în dezbaterea autohtonă una dintre concluziile Forumului European al Asociațiilor Farmaceutice din 2008. În urma Forumului s-a elaborat o declarație în care este asumat principiul etic al vulnerabilității. Conform acestui principiu există grupuri de persoane vulnerabile care au nevoi speciale și în consecință farmaciștilor le revin datorii speciale.

Așadar, provocarea constă în inițierea dezbaterii în jurul acestei teme, a datorii speciale și a problematicei subdiacente. Introducerea principiului vulnerabilității în codul deontologic al farmaciștilor este un bun exemplu de actualizare a evoluției normelor din practica europeană. ■

Bibliografie

1. David A. Latif, Bruce A. Berger, „Cognitive Moral Development and Clinical Performance: Implications for Pharmacy Education”, American Journal of Pharmaceutical Education, Vol. 63, Spring, 1999.
2. Codul deontologic al farmaciștilor din România poate fi găsit aici: <http://www.colegfarm.ro/documente-ale-cfr/documente-ale-cfr/65-codul-deontologic-al-farmacistului.html>.
3. Valentin Mureșan, Managementul eticii în organizații, Editura Universității din București, 2009, vezi subcapitolul 5.4. „Tipuri de coduri etice”.
4. Codul deontologic al farmaciștilor italieni poate fi găsit aici: http://www.salute.gov.it/ecmimg/C_18_presentazione_5_listafale_file_1_linkfile.pdf
5. <http://www.rpsgb.org.uk/protectingthepublic/ethics/>.
6. Manualul de etică medicală poate fi găsit aici: <http://www.wma.net/en/30publications/30ethicsmanual/index.html>.
7. Valentin Mureșan, Managementul eticii în organizații, Editura Universității din București, 2009.
8. Kaodi Ugoji, Nicole Dando and Lance Moir, Does Business Ethics Pay? Revisited: The value of ethics training, Institute of Business Ethics, London, 2007

**CUCEREȘTE
CULMILE ALERGIEI**

Allergodil®
AZELASTINĂ

**RINITE ALERGICE
SEZONIÈRE
și
PERENE**

**CONJUNCTIVITE
ALERGICE SEZONIÈRE
și
PERENE**